

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. I plokk

- 1) Küsime üht Eestist pärit seltskonda, kes kogusid esimest avalikku tähelepanu oma väidetava *hardcore*-võitluskunstide harrastamisega. Nii rabisid nad juba 2003. aastal Eesti avalikkust teatega, et on omal ajal isegi Bruce Leega võidelnud ja seda edukalt. See pole küll sugugi ainus asi, miks nad teadmist väärt on (ehkki sellestki ilmselt piisab – niisuguseid Bruce Lee teemalisi avaldusi ei tehta ju kuigi tihti...) Ka nende järgmised avalikud sõnumid on olnud vähemalt sama mõjuvad ja äratanud suurt tähelepanu mujalgi kui Eestis. **Mis on seda seltskonda ühendav nimi?**
- 2) Küsitav spordimees on sündinud Võrus 1968. aastal. Kuulunud omal ajal Nõukogude Liidu noortekoondisesse ja Eesti koondisesse, teinud võistlussporti nii Eestis kui ka Soomes. Täna aga tuntud siiski pigem ajakirjanikuna, kes astunud saatejuhi ning toimetajana üles nii kirjutavas pressis kui ka raadios ja teles. **Kes?**

- 3) Univorm tegevat naised seksikaks... **Kes on meie tänaõine kõva käega mundrikandja-korraldaja?**

- 4) Näete pildil üht ajaloolist lennujaamahoonet. Just sellelt lennuväljalt startis 1987. aasta 28. mail Moskva suunas legendaarne Mathias Rust. **Mis lennuväli?**
- 5) Selle küsimuse peategelane kaalub keskmiselt 20,5...26,5 grammi, tema kehapiikkuseks on 16...19 cm ning rahvasuu kutsub teda ka selliste nimetustega nagu kiriküüt, teopiits jt. Teaduskirjanduses on see metsa kahjurite hävitaja arvel kui *Luscinia luscinia*. Söögiks otsib mardikaid, eelkõige kärsaklasi, poilasi, naksurlasi, jooksiklasi. Meeldib süüa ka sipelgaid, hulkjalgseid, ämblike, kärbsed ja putukate vastseid; sügisel toitub ka vähesel määral marjadest ja seemnetest. On päevase, kuid varjatud eluviisiga ning Eestis üsna levinud. Tavaline ka Ida-Euroopa maades ning Lääne-Siberi kesk- ja lõunaosas. Levila põhjapiiriks on Lõuna-Soome ja Lõuna-Rootsi. Pesa ehitab maapinnale puujuurte vahele või tihedalt läbipõimunud põõsaharudele maapinna lähedale; pesitsemisajal tegutseb paaridena, Eestis arvatakse pesitsevat 20...50 tuhat paari. **Kellest on jutt?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. II plokk

- 6) See Rakveres sündinud NAK-lane debüteeris luuletajana 1995. aastal luulekoguga “Hunt kuu poole ulub”, laiemat tähelepanu pälvis aga tema teine kogu “Kõrk kaamlite markiis” (2001). Hetkel ilmselt üks Eesti loetavamatest luuletajatest. 2000. aastal lõpetas ta Tartu Ülikoolis õigusteaduskonna, töötas siis kaks aastat Tallinnas abiprokurörina ja asus seejärel Eesti Humanitaarinstituuti anglistikat õppima. Tänapäeval kirjutab peamiselt internetis, ent kuuldavasti on peagi oodata ka uut raamatut. **Kes on see** sirgeselgselt ja kõigutamatult “oma asja ajav” **luuletaja**, kelle ülimalt paindliku venna tütar on tõusnud Eesti rekordiomaniikuks kergejõustikus?
- 7) Üks mitmet puhku ja mitmel moel karistada saanud kuulus mees on öelnud meie meeli kõditanud lause. „Häbi on olla venelane, kui istud eestlasega ühes kongis”; samuti kinnitas ta oma *alter ego* vahendusel, et „nü palju kui oli eestlasi näinud – paha inimest polnud nende sekka trehvanud.” Oma eluteel seljatas vähktõve ning venitas välja küllaltki kõrge eani. Samas – mida aasta edasi, seda omasemaks said talle rahvuslik šovinism ning usk, et ta on olemas ainuüksi oma rahva teadvuse puhastamiseks ülekohtu ja vale saastast. Mitmete julgete väljaütlemiste tõttu pälvis süüdistusi antisemitismis. Tema poeg on muusikamaailmas endale nime teinud pianisti ja dirigendina. **Kes?**

- 8) **Kes on see** pildil laiutav vormiküllane *black mama*?

- 9) **Kes on pildil?** Kitarr ei ole tal kaenlas sugugi mitte häämamiseks, ta ongi tõsine muusikamees.

- 10) Selles linnas tegutseb 1995. aastast alates omalaadne muuseumide kooslus – väljakaevamiste käigus leitud keskaegset, vanade munakiviteede, keldrite ja müüridega linnakvartalit tutvustav Aboa Vetus ja nüüdiskunstimuuseum Ars Nova. See huvitav kooslus on pälvinud mitmeid kõrgeid muuseumiauhindu ja kuulub kindlasti külastamist väärt vaatamisväärsuste hulka. **Mis linna tuleks sõita, et seda külastada?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. III plokk

- 11) Sellele rahvusvaheliselt tuntud mikstuurile andsid soomlased nime 70 aastat tagasi. Tegemist ei ole mitte peenemas seltskonnas kasutatava ollusega, vaid pigem vabas looduses või ka linnatänavatel tarvitatava produktiga, mille mõju on üsnagi kiire ja tõhus. **Millise tänapäeval üle kogu maailma tuntud seguga on tegemist?**
- 12) Küsime ühte terminit, mille hirmkeeruline definitsioon kõlab nii: ühemõõtmeline ideaalne füüsikaline objekt, mida kasutatakse materia süvastruktuuride uurimisel matemaatilise mudelina. Võib olla nii lahtine (otspunktidega) kui ka kinnine (silmutekujuline). Matemaatilises mõistes teatakse seda ka kui “sõne” – st sümbolite lõplikku jada, mille sisuline tähendus ei tarvitse olla oluline. Kui eelnevad definitsioonid tunduvad teile võõrad ja ähmased, siis kindlasti on palju tuttavam ning paljastavam otsitava termini/sõna mitmuse vorm. Objektiivselt hinnates sobib see mitmuse-vorm füüsiliselt ideaalsete mõõtudega tsikkidele. Seega – **mis sõna(d)?**
- 13) Küsime koeratõugu, keda/mida on loetud Saksa tõuaretuse viimase saja aasta tippsaavutuseks. Tõuraamatusse on esimesena (1904) sisse kantud koer nimega Mühlbauer's Flocki. Kahjuks pole teavet esimeste sedasorti koerte kohta Eestis, kuid Soomes on neid teada juba 1923. aastast. Emaste isendite turjakõrgus on 53 – 59 cm, isastel 57 – 63 cm; kaal vastavalt ~25 – ~30 kg. Tüüpiline selle tõu esindaja on väga hea töökoer ja ideaalne peresõber – väga liikuv, energiline, kergesti kiinduv ja mängulustiline, kes võib oma peaaegu kutsikaliku käitumise säilitada elu lõpuni. Tõelise koer-džentelmenina armastab ta head toitu ning tsiviliseeritud kohtlemist. **Mis tõugu koertest on jutt?**
- 14) Näete ühe paljukordse maailmameistri stiilinäidet Sachsenringilt (2008). Ta on maid jaganud mitmete soomlastega – *ühe* järel jäi korra MM-il teiseks, *teine* oli ta meeskonnakaaslane, *kolmandale* pidi kord poole hooaja pealt oma sõitjakoha loovutama, *neljandale* olevat hiljaaegu andnud halba nõu. Kunagise hispaanlasest konkurendi sõnul olevat tegu kõigi aegade kõige ebasportlikuma võidusõitjaga, sest kedagi teist pole karistatud/trahvitud nii palju kui teda. **Kes on see mees pildil?**

- 15) **Mitu salmi on Soome hümnil?** Tavaliselt kõiki ette ei laulda ja esitatakse vaid esimene ja viimane; eksimine +/- 1 toob 1 punkti.

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. IV plokk

16) 1997. aastal avas Austrias Grazi linnas uksed üks muuseum, mis lisaks väljapanekule äratas tähelepanu eelkõige oma pikalt avatud olemise aegadega (6.00-22.00) ja tasuta sissepääsuga. Muuseum oli pühendatud persoonile, kelle nime kandis ka samal aastal avatud staadion, mille juures muuseum asus. Mõlemad sündmused olid ühitatud küsitava isiku juubeliga. Paraku tekkisid Grazi linnal muuseumile nime andnud isikuga 2005. aastal tüliküsimused ja nii leiti samal aastal põhjus muuseumi sulgemiseks ja staadioni ümbernimetamiseks. **Kelle nime kandsid aastail 1997-2005 nii muuseum kui ka staadion?**

17) 1976. aastal võttis Juhani Hyökyvaara kasutusele uue kaubamärgi, mille all hakkas tootma mitmesugust uuetüübilist ja –disainilist matka- ning spordivarustust. Tänapäevaks on ettevõtte kasvanud rahvusvahelise mainega firmaks, mis toetab muuhulgas ka tippporti (nt Soome mäesuusa-, suusahüpete- ja kahevõistluse koondised). Oma nime sai see kaubamärk matkajate ihaldatud sihtmärgi, Soome kõrgeima tipu järgi (1328m). **Mis kaubamärk?**

18) Küsitav teivashüppaja paistis silma hiljutisel kergejõustiku sise-EM-l Torinos. Kvalifikatsioonis püstitas ta rahvusrekordi 4.40 ja jõudis parimate hulgas finaali, kus paraku enam tulemust kirja ei saanud. Nii ongi see 1980. aastal sündinud neiu (vähemalt esialgu) rohkem küsimist väärt tänu oma maailmakuulsale ajaloolisele nimekaimule, kelle Roomas asuvat kuju näete kõrvalpildil. **Mis on nende ühine nimi?**

19) **Mis nime kannab pildil nähtav lustakas ilves**, üdini positiivne tegelane, 2001. aastal Lahtis toimunud suusatamise MM-võistluste maskott?

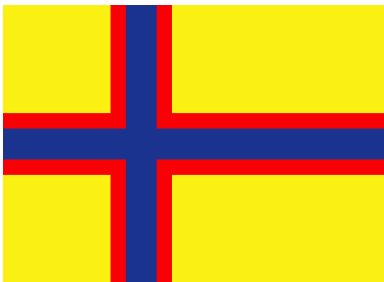
20) Soomes tegutsev Tuglase selts korraldas mõned aastad tagasi ülesoomelise küsitluse “Viron kuva Suomessa”, et järgi uurida soomlaste arvamusi ja teadmisi Eestist. Selle küsitluse käigus selgitati välja ka soomlastele tuntuimad avaliku elu tegelased Eestis. President Lennart Meri pääses selles tabelis kolmandale kohale. **Kes olid need kaks suurkuju, kes teda aga edestasid (kumbki õige 1 punkt)?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. V plokk

21) Selle „leiutamise” au üle vaidlevad eriti agaralt poolakad ja venelased. Ilmselt juhtus see umbes siis, kui keskajast sai uusaeg, ehkki mõningaid teo tegemiseks tarvilikke protsesse tunti ka varem. Kindlasti oli „asi” olemas enne selle praegust nime. Üpris hästi on see tuntud ka siin- ja sealpool Soome lahte. Esimene sellekohane dokumenteeritud vihje Eestis on teada juba aastast 1485. 1765. aastal andis Katariina II välja ukaasi, mille kohaselt tohtisid seda valmistada „ainult aadlikud ja rohkem mitte keegi”. Täpselt 100 aastat hiljem kaitses Dmitri Mendelejev jaanuari viimasel päeval sellealast doktoriväitekirja ja nii võime täna tähistada koguni väga levinud „klassikalise mudeli” sünnipäeva. **Millest on jutt? Mis on see “asi”?**

22) Näete piltidel kahte noort kutti, kes hoiavad pihus ühtsama auhinda. Triibulises pusas soomlane Juha Pekka Hakola sai selle 2007. aastal, tumedamas türbis eestlane osutus laureaadiks 2008. aastal. Mõistagi tahame nüüd teada, **mis auhinnaga on tegu?**

23) Küsimus selge ja lühike - **mis maa lippu näete pildil?**

24) See täna sel päeval Lahden Radios tegutsev mees (s 1950) oli paljude eestlaste jaoks esimene välismaine staar-DJ. YLE “Rockradio” ja “Ocsid” olid tema juhtimisel 1980. aastate (Põhja-) Eesti noortele justkui aknaks muusikamaailma, neid saateid kuulati, lindistati ja paljundati, kohati koos tema enda jutuga. Tema eestimaine analoog oli ilmselt Tõnis Erilaid. 2007. aastal nimetas Eesti Ekspressi kultuurilisa Areen ta eestlaste jaoks 20 oluliseima soomlase hulka (kõrvuti Aino Kallase, Eino Leino, U.K.Kekkoneni jt). **Kes?**

25) Kolm triipu kuuluvad Adidase firma külge nagu kõrvad inimese pea külge – st lahutamatu. Ometi on ajaloost teada, et kui Adidas oma kolmetriibuliste spordijalatsitega 1952. aastal uhkelt Helsingi olümpiale saabus, oli üks teine tuntud firma oma kolmetriibulistega seal juba ees. Adidase loojal Adi Dassleril ei jäänudki muud üle, kui triipude kasutamise ainuõigus sellelt firmalt välja osta. Tehingu hinnaks oli kaks pudelit head Šoti viskit ja väike rahasumma (täna sees vääringus pisut üle 20 000 krooni). **Mis firmaga see diil tehti?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. VI plokk

26) Soome majandusajakirjanik Sakari Nupponen, kes end ise suureks Eesti sõbraks peab, väitis mõned aastad tagasi, et eestlaste rahvuslikku eripärasse kuulub üks komme, mida ta ise kommenteeris nii: “Soomlane seda ei mõista. Eestlane omakorda ei mõista, et soomlane seda ei mõista”. Nupponeni hinnangul ei ole see komme eestlasile siiski igiomane, vaid minevikust külge õpitud – aga mitte nõuka-ajal ja venelastelt, vaid juba siis, kui Eestis valitsesid veel saksa mõisahärrad. Komme olevat lihtsalt loomuliku inertsina tänapäeva kandunud, ehkki seda ei soovita enam sugugi õige nimega nimetada. **Mis komme?**

27) Hiljuti tabas Eesti põllupidajaid uudis, et esmakordselt jagatakse toetusi kohalikku päritolu põllumajandusliku objekti – Sangaste rukki – kasvatamise eest. Pildil näete aga ühte Soome põlist kodulooma, kelle kasvatamise eest makstakse toetust Soomes. Ja see lapiline lehm saab sealmail kõigist põlistest koduloomadest kõige suuremat pappi! Selle (üsna vähesel määral maailmas säilinud) eluka iga eksemplari eest on ette nähtud aastane põllumajandustoetus 336 eurot! **Mis lehmaga on tegemist?** (Kes lehmi juhuslikult väga hästi ei tunne, võib lihtsalt mõelda Soomemaa erinevatele piirkodadele.)

28) Toukko Laaksonen (1920 – 1991) on võib-olla üks oma ala tuntumaid Soome kultuuritegelasi maailmas, eriti USA-s (ta elas pikka aega LA-s) ning Saksamaal. Soomes oli ta eluajal aga peaaegu, et tundmatu. Seetõttu võisidki nad koos elukaaslase Veliga tema elu lõpupäevil Helsingis rahumeeli elada, ilma et lõputud fännide hordid neid seganuks. **Mis nime all maailm Laaksoneni tunneb?**

29) Hetkel kulmineerub Moskvas suur Euroolaulu finaali, kus nii Soome kui ka Eesti teadagi võidu peal väljas on. Kui aga Eestis näitab seda püha üitust ausalt riigiteleviiooni esimene kanal, siis Soomemaal peavad kõik huvilised leppima eurolaulu nautimisega YLE TV2 kanalilt. YLE TV1 on selle asemel näitamas mängufilmi “Lady Chatterleyn tapaus” (“The Chatterley Affair”). Tegemist on ühe Inglise kirjaniku, luuletaja ja esseisti (1885-1930) skandaalselt erootilise teose filmiversiooniga. Teos ise nägi ilmavalgust juba 1928. aastal, kuid sai Inglismaal ilmuda alles 1960. aastal. **Kes on selle seksuaalse romaani autor?** Lisavihjena võib tõdeda, et küsitava mehe (perekonna)nimekaim on laineid löönud Eesti muusikamaastikul.

30) Kuulete üht mõnusat lugu Remu Aaltoneni esituses. **Mis bändi lauljana Remu siin tegutses?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. VII plokk

- 31) Soome ajalugu teab hulgaliselt Rootsi kuningaid, kellega ikka maid on jagatud. Kuid oktoobrist kuni detsembrini aastal 1918 oli ka Soome kuningriik, mille kuningaks nimetati Hesseni prints Friedrich Karl, ametliku trooninimega Fredrik Kaarle. Soomes oli kõigile selge, et see viimane küll ühegi kuninga õige nimi olla ei saa, mistõttu ongi Fredrik Kaarle kuningana tuntud ühe teise nime all. Tehke oma pakkumine – **mis nime see kuningas kandis?**
- 32) See 1907. aastal asutatud klubi on koguni 21 korral tulnud Soome meistriks jalgpallis (mis on rekordiline saavutus). Tõsi, tänaseks viimane võit pärineb aastast 2003. Ühtlasi on tegemist üle aegade ainsa Soome klubiga, mis pääsenud mängima UEFA *Champions League* alagrupiturniirile (st läbinud eelringid). Klubi hingekirjas on läbi aegade olnud ridamisi tunnustatud Soome vutistaare (Pasi Rautiainen, Jari Litmanen, Mikael Forsell, Shefki Kuqi, Antti Niemi jt). **Mis klubi?**
- 33) Vana-Kreeka päikesejumal oli teatavasti Helios, kes kihutas taevalaotuses neljahobusevankril, pea kiirgamas kuldseid kiiri. Tema õde – kuujumalanna – liikles kahehobusevankriga ning teda kujutati enamasti kahvatu naisterahvana, kuusirbiga juustes. Spordi- ja hobusetemaatikaga seostub see küsimus veel seeläbi, et küsitava jumalanna järgi nimetatud keemilise elemendi üledoos sai tänavu aprilli lõpus saatuslikuks Venezuela polomeeskonna Lechuza Caracase 21 hobusele. **Mis on selle kuujumalanna nimi?**

- 34) Näete siin mr Beani arusaama ühest klassikalisest maalist. Lugu ise leidis kajastamist tuntud filmis “Bean – täitsa lõpp film”. **Küsimus on mõistagi lihtne, nimetage originaali autor ja teose nimi?**

- 35) Pildil on Mikko Lampi, ühe spordiala eksmaailmarekordiomanik. Oma rekordi püstitas ta 2005. aastal, kuid 2007. aastal võttis Inglise esindaja Chris Hughff temalt rekordi üle. **Mis alal Mikko ning Chris rekordeid löid?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. VIII plokk

- 36) Küsitav muhe härrasmees elab rahumeelselt pereringis Soomes, oma kätega ehitatud majas. Vaadetelt monarhist. Kuulus on ta tänu oma tormilisele minevikule, mis kajastamist leidnud ka tema ülihästi müüvas mälestusteraamatus. Küsitav kasvas orvuna lastekodus, kuid põgenes sealt oma rahutu iseloomu tõttu, et sõpradega mööda maailma rändama minna. Vanemas eas ta muutus ning temast sai hoolitsev pereisa. 1950. aastal ilmus tema mälestusteraamatu esmatrikk, mis on tänaseks populaarne üle kogu maailma. **Kes?**
- 37) Küsitav daam on hetkel Tallinna Linnavolikogu Reformierakonna fraktsiooni liige. Sündis Kanepis, sirgus Otepää kandis. Praegu ametlikult vallaline, ehkki oli millalgi abielus (Anne Veski vennaga). Õppis 3 aastat TpedI-s, pärast seda oli Eesti Riiklikus Filharmoonia palgal. Enda sõnul maksimalist ja täiuslikkuse taotleja. Käesoleval aastatuhandel omandas Tallinna Ülikooli humanitaarinstituudis kõrghariduse; erialalt kultuurinõunik, kultuuri- ja kunstimänedžer (*cum laude*), sotsiaalteaduse magistri kraad (2007, kultuurikorraldus). Vabal ajal tegeleb meelsasti meelelahutusettevõtlusega. **Kellest on jutt?**

- 38) Kes on see viimasel ajal Eesti meediaski parasjagu palju tähelepanu pälvinud Soome spordimees?

- 39) Näete pildil ühte Saksamaal Wiesbadenis sündinud tänast sporditähte, kelle Rootsis sündinud isa on saavutustelt küll kindlasti kõvem tegija. **Mis on nende perekonnanimi?**
- 40) Enne veel, kui siirdute meie mälumängult Tartu peibutavaisse tantsusaalidesse, võtke vastu üks asjakohane ja meeldetuletuslik küsimus...

Eesti tantsuspordi määrustik reglementeerib tantsupaari õigusi ja kohustusi järgneval moel:

- (a) Tantsupaari võivad moodustada kõik tantsijad, kes harrastavad standard- ja Ladina-Ameerika-tantse;
- (b) Tantsupaar peab koosnema **Mis tuleks kirjutada punktiiri kohale?**

Eesti Spordimuuseumi Öömälukas. Tartu, 16-17. mai 2009. Vastused

I plokk

1) Vanilla Ninja	KV
2) Vörkpallur Rando Soome	DL
3) Odaviskaja Moonika Aava	RM
4) Malmi lennuväli (Helsinki Malmi)	KV
5) Ööbik	RM

II plokk

6) Irja Vaher-Tähismaa	PNB
7) Aleksander Solženitsõn	RM
8) Serena Williams	PNB
9) Pertti Olavi Neumann (Nieminen)	DL
10) Turu	KV

III plokk

11) Molotovi kokteil (sai kuulsaks Talvesõja päevil)	DL
12) String, stringid	RM
13) Bokserid	RM
14) Michael Schumacher	RM
15) 11 salmi	DL

IV plokk

16) Arnold Schwarzenegger	KV
17) Halti	KV
18) Anna Giordano Bruno	KV
19) Harri	KV
20) Georg Ots ja Anu Saagim	KV

V plokk

21) Viin, vodka	RM
22) Eesti Jalgpalli Meistriliiga aasta parima mängija auhind	RM
23) Ingerimaa	DL
24) Tapani Ripatti	DL
25) Karhu	KV

VI plokk

26) Varastamine	RM
27) Lapi lehm	DL
28) Tom of Finland	DL
29) David Herbert Lawrence	KV, RM
30) Hurriganes	DL

VII plokk

31) Väino I	DL
32) HJK (Helsingin Jalkapalloklubi)	KV
33) Selene	RM
34) James Whistler, "Kunstniku ema" (ka "Whistleri ema")	KV
35) Mobiiliheide	KV

VIII plokk

36) Muumipapa	DL
37) Marju Länik	RM
38) Leo Komarov	DL
39) Nico Rosberg	DL
40) Mees ja naine	PNB